

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 5, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 658.14.009.6:343.72

*В. Г. Бабенко-Левада,
к. е. н., доцент, Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
М. А. Скірко,
магістр, Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя*

ЗАБОРОНА ФІНАНСОВИХ ПІРАМІД ЯК ШЛЯХ ДО ПРИПИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

*V. H. Babenko-Levada,
Cand. of Econ. Sciences, associate professor, Zaporizhzhya National Technical University
M. A. Skirko,
Master, Zaporizhzhya National Technical University*

PROHIBITION OF THE FINANCIAL PYRAMIDS AS A WAY OF STOPPING FRAUDS AT THE MARKET OF FINANCIAL SERVICES

В статті розглянуто різновид шахрайства, яке має назву «фінансова піраміда». Поняття фінансової піраміди, негативні сторони, заборона.

The types of frauds called "financial pyramid" are considered in the article. Concept of financial pyramid, negative sides, prohibition.

Ключові слова: фінансова піраміда, шахрайство, ринок фінансових послуг.

Key words: financial pyramid, fraud, market of financial services.

Постановка проблеми. Новий спосіб злочину і шахрайства у сфері діяльності небанківських фінансових установ, є фінансова піраміда. В українському законодавстві немає закону, де було б чітко визначення фінансових пірамід. Її суть складається у заволодінні коштами громадян, під виглядом кредитних спілок, фондів фінансування, інвестиційні компанії тощо. Відрізняюча сторона фінансової піраміди полягає у внесенні певних внесків і можливість отримувати членам організації прибуток в залежності від кількості залучених ними учасників.

Для припинення шахрайств на ринку фінансових послуг, під виглядом фінансової піраміди, экс-прем'єр-міністр України Азаров М. Я. від 03.04.2013 розглянув проект Закону України про заборону фінансових пірамід в Україні (реєстр. № 2700 від 03.04.2013 року), внесений Кабінетом Міністрів України.

Аналіз останніх наукових досліджень. Фінансова піраміда в останній час дуже процвітає. Найвідоміші фінансові схеми світу були на Ямайці (Jamaica OLINT, Cash Plus, World Wise, LewFam 2004-2008р.), у США (Madoff Investment Securities 1980-2008р.), Росія (MMM 1993-1994р.). Варто зауважити, що фінансові піраміди у розвинених країнах світу, таких як США, Канаді, європейському союзу, Китаї, Австралії, Бразилії, вже законодавчо заборонені.

Мета роботи. Розкриття потреби нового законопроекту «про заборону фінансових пірамід в Україні»

Вклад основного матеріалу дослідження. Власники фінансових пірамід дуже добре маскуються і сучасна людина не замислюючись потрапляє у цю пастку. Від їх діяльності страждає багато людей, тому є 10 ознак, які допоможуть їх відрізнити від іншої фінансової діяльності:

1. В організації немає ліцензії. Представники запевняють, що для цього виду діяльності вона не потрібна.
2. Вкладникам обіцяють високу дохідність.
3. У рекламі сповіщають, що високу дохідність обумовлюють нові надприбуткові методи інвестування.
4. Вкладників закликають не думати довго, а якнайшвидше вкладати гроші.
5. Виплати клієнтам здійснюють не з прибутку компанії, а з вкладів нових клієнтів.
6. Вкладників не інформують про можливі ризики.
7. Договір складено таким чином, що у разі краху компанії вкладники нічого не отримають.
8. Приховують інформацію про керівництво компанії та її реквізити.
9. Клієнти пишуть розписку про нерозголошення конфіденційної інформації.
10. Вкладників змушують оплатити реєстраційний збір, а розмір прибутку залежить від кількості приведених особисто ним клієнтів.[5]

Головний інструмент фінансових пірамід це ринок цінних паперів.

Але ресурси фінансової піраміди швидко зменшуються, тому що неможливо постійно залучати нових учасників і тому виплата обіцяних коштів зводиться до нуля, таким чином члени фінансової піраміди залишаються і без грошей, і без будь яких надій.

10 найбільш скандальних історій про справи, які пов'язані з фінансовими шахрайствами і аферами на думку журналу «Forbes» подані у табл.1.

Таблиця 1.
Найбільш скандальні фінансові піраміди

Заснов-ник	Збиток	Покарання	Опис
Бернард Медофф	\$65 млрд	150 років в'язниці	Компанія Madoff Investment Securities найзнаменитіша і найбільша фінансова піраміда. Фірма процвітала завдяки довірі вкладників, інвестиційних компаній і хедж-фондів. Крах її відбувся завдяки фінансової кризи у 2008 року.
Джеффри Скіллінг і Ендрю Фастов	\$40 млрд	Джеффри Скіллінг – 25 років, Ендрю Фастов – 6 років	Крах компанії Enron був для американської великим сюрпризом. Вартість активів компанії склала \$47,3 млрд. Але компанія принесла збитки у \$40 млрд. Причина була в купівлі збиткової компанії і її неблагополучне фінансове становище засновники Enron

		(результат співпраці зі слідством)	приховали. Згодом Enron скуповували збиткові активи, розраховуючись акціями самої компанії. В 2001 році про цю історію всі дізналися і компанія визнала себе банкрутом, а два її керівники опинилися за ґратами.
Бернард Ебберс і Скотт Салліван	\$11 млрд	Бернард Ебберс – 25 років, Скотт Салліван – 5 років (результат співпраці зі слідством)	Багатомільярдний збиток і знищення компанії США WorldCom. Екстенсивний розвиток WorldCom привів до виникнення фінансових проблем. Але вдалося ще зясувати, що після відставки Ебберса, за час керівництва WorldCom він провернув кілька великих афер на суму \$11 млрд – за безпосередньої допомоги Саллівана. Але Салліван домовився зі слідством, в результаті чого він отримав уятеро менший термін.
Роберт Аллен Стенфорд	\$8 млрд	110 років в'язниці	Засновник Stanford Financial Group був заарештований влітку 2009 року на підставі скарг від 21 вкладника. Причиною краху стала фінансова криза 2008 року. Стенфорд міг би стати рекордсменом за призначеним йому терміну покарання, але сторона обвинувачення під кінець процесу просила засудити його до 230 років тюремного ув'язнення, але Федеральний суд Х'юстона (Техас) скоротив термін удвічі.
Жером Керв'ель	€4,9 млрд	Три роки тюремного ув'язнення і виплата збитків на суму €4,9 млрд	За три роки несанкціонованої торгівлі трейдер банку Societe Generale Жером Керв'ель встиг завдати своєму роботодавцю відчутного збитку. Суд визнав його винним у шахрайстві, але сам Керв'ель не визнав себе винним, переконуючи, що всі операції виконував не заради особистої вигоди, але тільки за дорученням керівництва, які обіцяли йому премії.
Казутсугі Намі	\$2 млрд	18 років в'язниці	Заснована компанія L&G в 2000 і проіснувала сім років. за цей період обіцяла під обіцянки доходу 36% залучити 128,5 млрд ієн. Розслідування велося три роки, і навесні 2010-го 76-річний Казутсугі Намі був засуджений майже до двох десятків років ув'язнення.
Квек Адоболі	\$2,3 млрд	вирок не винесено, обвинувачений, який визнав свою вину, перебуває під вартою; можливий вирок – 10 років в'язниці	Адоболі звинувачували у перевищенні посадових повноважень у швейцарському банку UBS (несанкціонована керівництвом гра на акціях на ринку індексних фондів, що торгуються на біржі).
Мартін Грасс	\$1,6 млрд	8 років в'язниці	Мартіна Грасса штовхнула мрія про великі бонуси, якщо він вигадас неіснуючий прибуток аптечної мережі Rite Aid (третій за величиною в США) у розмірі \$1,6 млн.. Мартін підробляв звіти про кредиторську заборгованість, вносив у зведені дані про доходи мережі відомості про препарати, які ніхто нікому не продавав, і не враховував ті препарати, які були просто вкрадені з аптек. Загалом у кримінальній справі, порушеній проти Грасса в 1999 році, було 36 злочинів, які і надали йому 8 років покарання.
Денніс Козловскі і Марк Шварц	\$1,6 млрд	25 років в'язниці кожному (Марк Шварц не відбув свій термін цілком та вийшов на свободу в кінці жовтня 2012 року)	Під керівництвом Денніса Козловскі і його помічника Марка Шварца зареєстрована на Бермудах компанія Tuso Industrial. Ця компанія стала першою за кількістю угод з поглинанням. Згодом зясувалося, що не всі кошти йшли на розширення бізнесу, приблизно \$600 млн Козловскі витратив на себе. Загальний збиток, завданий компанії Козловскі і Шварцем, оцінили в \$1,6 млрд..
Нік Лісон	\$1,4 млрд	6,5 років в'язниці	Лісон у 1995 році на посаді старшого трейдера сингапурського відділення англійського банку Barings, самовільно займався ризикованими операціями з ф'ючерсними контрактами на індекс SIMEX, які призвели банк до банкрутства. Завдяки операціям Лісона збиток вдвічі перевищив вартість активів кредитної організації, які згодом продали за £1. Коли Лісону стало ясно, що далі приховувати свої та шкоду не вдасться, він втік, залишивши на своєму робочому місці записку «I'm sorry», але згодом він був затриманий.

Джерело: розроблено автором на основі [7]

В Україні з кожним роком фінансових пірамід з'являється все більше і більше. З 2009 року населення України попалися на гачок цієї структури на мільярди доларів. Піковий період – 2009-2010 роки, коли кредити ніхто не видавав. [4]

Правоохоронці не можуть повністю підслідити їх появу, тому що в останній час багато власників ретельно переховує їх появу або маскує їх під інші підприємства. Наприклад члени фінансової піраміди можуть свою установу зареєструвати як комерційну і залучати кошти для інвестування якогось проекту. Є окремі фірми, які працюють з окремою категорією населення (наприклад студенти або пенсіонери, фермери). Принциповою відмінністю фінансової піраміди від реального бізнес-проекту є джерело виплати доходу. Якщо сума виплат доходу стабільно перевищує розмір додаткової вартості, яку забезпечує цей бізнес, то даний проект є пірамідою.[1]

Наприклад останньою фінансовою пірамідою в Україні була «Лавина Подарунків» у березні-травні 2013 року. Ця організація була зареєстрована, як товариство з обмеженою відповідальністю. Засновники стверджували, що компанія працює по принципу обміну інформації, але працювала вона як класична фінансова піраміда: заплати внесок - приведи друга - отримай прибуток.(рис.1).

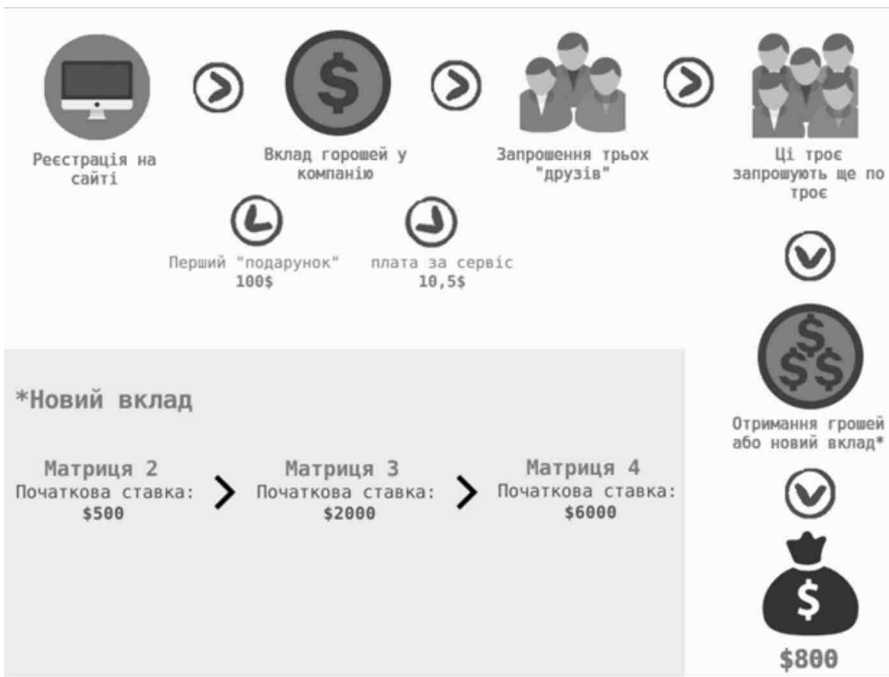

Рис.1. Структура роботи фінансової піраміди «Лавина Подарунків»
(складено за даними [8])

У проекту Закону України зазначено:

- «Про заборону фінансових пірамід в Україні»

Стаття 190¹. Фінансова піраміда

1. Умисне створення умов для фінансової піраміди, пропонування участі у ній або залучення (отримання) фінансових активів за допомогою фінансової піраміди — карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, — караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені у великих розмірах або шляхом здійснення незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, систем електронних платежів, — караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років з конфіскацією майна.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони вчинені в особливо великих розмірах або організованою групою, — караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна.

Примітка. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у великому розмірі у разі, коли сума операцій з фінансовими активами у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; в особливо великому розмірі — у разі, коли сума операцій з фінансовими активами у шістьсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.”;

- «Про рекламу»

Стаття 8. Загальні вимоги до реклами

У рекламі забороняється: розповсюджувати рекламу щодо фінансових пірамід ;

- «Про захист прав споживачів»

Стаття 19. Заборона нечесної підприємницької практики

створення, експлуатація або сприяння розвитку пірамідальних схем **продажу**, коли споживач сплачує за можливість одержання компенсації, яка надається **переважно** за рахунок залучення інших споживачів до такої схеми, а не за рахунок продажу або споживання продукції. [2]

Автори видання «Комерсант Україна» пропонують доповнити проект ст. 190-1 про те, що "створення, сприяння діяльності, пропозиція участі, рекламування пірамідальної схеми" каратиметься громадськими роботами до 240 годин, виправними роботами на термін до двох років, або обмеженням волі на термін до трьох років.

Якщо злочин скоять повторно, або за попередньою змовою осіб, покарання буде суворішим: виправні роботи на термін від одного до двох років, обмеження волі до 5 років, або позбавлення волі до трьох років.[6]

Таке доповнення, безсумнівно, вимагає доопрацювання, але поки що закликає всіх свідомих споживачів бути уважними та слідкувати за законодавчими ініціативами з даного питання, щоб будувати свої судження не на плітках, а спираючись на нормативно правову базу. [3]

Набрання чинності регуляторного акту дозволить припинити діяльність фінансових пірамід в Україні.(табл.2).

Таблиця 2.

Визначення очікуваних результатів прийняття регуляторного акта

Вигоди	Витрати
<i>Сфера інтересів держави</i>	
Припинення суспільно небезпечної діяльності фінансових пірамід, зменшення соціальної напруги у суспільстві	Витрати з державного та місцевих бюджетів відсутні
<i>Сфера інтересів суб'єктів господарювання</i>	
Підвищення рівня довіри населення до фінансових установ та послуг, які ними надаються у зв'язку зі зменшенням кількості "фінансових шахраїв".	Витрати відсутні
<i>Сфера інтересів фізичних осіб</i>	
Підвищення захисту майнових прав та інтересів громадян України	Витрати відсутні

Висновок. Шахрайство на ринку фінансових послуг, через фінансові піраміди, перехрещується з великою кількістю злочинів, котрі направлені на заволодіння чужих коштів(статті 190, 191 КК України), а також схожих злочинів (статті 200, 202, 205, 208, 209, 218— 221, 255, 357, 358, 361, 364, 366 КК України), оскільки ця технологія фінансової діяльності передбачає певні дії головних членів фінансових пірамід організувати, приховувати злочин.

З виходом нового Закону України «про заборону фінансових пірамід» і покарання за їх створення і організацію, можливо в майбутньому їх кількість стане набагато меншою. Населення України будуть більш уважними до звертань влади і не вірити шахраям.

Список літератури:

1. Свген СОЛОВЙОВ 14 червня 2013, газета ZN,UA Фінансові піраміди: про взаємну відповідальність держави і громадян [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/finances/finansovi-piramidi-pro-vzayemnu-vidpovidalnist-derzhavi-i-gromadyan-.html>
2. Закон України про заборону фінансових пірамід в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=46406&pf35401=256745>
3. Сілецька Валентина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.syutkin-partners.com/index.php/ru/all-articles/item/524-vosme-chudo-svitu-finansova-piramida.html>
4. Оксана Худояр 07.08.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2013/08/07/306808>
5. Ірина ВОРНІЧЕСА-БАРАШКІНА “Як не потрапити у фінансову Піраміду” 19.10.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vidido.ua/index.php/pogliad/article/jak_ne_potrapiti_u_finansovu_piramidu/
6. «За створення фінансових пірамід каратимуть» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/za_stvorennya_finansovyh_piramid_karatymut_5089.html
7. «10 найбільших фінансових аферистів світу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~5/130/all/2012/10/28/290149>
8. «Українцев заманивають в нову фінансову піраміду (ИНФОГРАФИКА)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance.bigmir.net/budget/34522-Ukrainev-zamanivajut-v-novuju-finansovuju-piramidu--INFOGRAFIKA->

References:

1. Yevhen Solovjov 2013. June, 14, newspaper ZN,UA Financial pyramids: about mutual responsibility of state and citizens [Online], available at: <http://gazeta.dt.ua/finances/finansovi-piramidi-pro-vzayemnu-vidpovidalnist-derzhavi-i-gromadyan-.html>. (Accessed 6 March 2014).
2. Law of Ukraine “about prohibition of financial pyramids in Ukraine” [Online], available at: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=46406&pf35401=256745> (Accessed 26 April 2014).
3. Silets'ka Valentyna [Online], available at: <http://www.syutkin-partners.com/index.php/ru/all-articles/item/524-vosme-chudo-svitu-finansova-piramida.html> (Accessed 18 March 2014).
4. Oksana Khudoiar 2013.08.07. [Online], available at: <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2013/08/07/306808> (Accessed 5 April 2014).
5. Iryna Vornichesa-Barashkina “How escape the financial pyramid?” 2013.10.19. [Online], available at: http://vidido.ua/index.php/pogliad/article/jak_ne_potrapiti_u_finansovu_piramidu/ (Accessed 15 April 2014).
6. “The creation of financial pyramids will be punished” [Online], available at: http://ipress.ua/news/za_stvorennya_finansovyh_piramid_karatymut_5089.html (Accessed 15 February 2014).
7. “10 the greatest shady dealer of the world” [Online], available at: <http://news.finance.ua/ua/~5/130/all/2012/10/28/290149> (Accessed 15 March 2014).
8. “The Ukrainians are decoyed in a new financial pyramid (YNFOHRAFYKA)” [Online], available at: <http://finance.bigmir.net/budget/34522-Ukrainev-zamanivajut-v-novuju-finansovuju-piramidu--INFOGRAFIKA-> (Accessed 11 April 2014).

Стаття надійшла до редакції 19.05.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"